



TANKOVÁ VÁLKA NA VÝCHODNÍ FRONTĚ

NORBERT BRZKOVSKÝ

 C P R E S S

Tanková válka na východní frontě

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz



Norbert Brzkovský
Tanková válka na východní frontě – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2021

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS  **MEDIA**

TANKOVÁ VÁLKA NA VÝCHODNÍ FRONTĚ

Norbert Brzkovský

© Norbert Brzkovský, 2025
Cover Illustration © Gustav Hýbner, 2025

ISBN tištěné verze 978-80-264-5852-4
ISBN e-knihy 978-80-264-5853-1 (1. zveřejnění, 2025) (PDF)

OBSAH

Úvod	7
T-28	
Trívěžové monstrum	15
V rukou bývalých nepřátel	
Československé obrněnce na východní frontě	35
Proti sovětským tankům	
Protitankové zbraně wehrmachtu	75
Galij Adilbekovič Adilbekov	
Sovětské eso na britském tanku	96
Panzer V Panther	
Poprvé v boji	114
653. prapor těžkých stíhačů tanků	
Jezdci na slonech	133
T-34 vs. Panzer IV	
Souboj středních tanků	149
Panzer VIII Maus	
Nejtěžší obrněnec světa	185
Richard svobodný pán von Rosen	
Legenda na Königstigeru	199
Těžký tank IS-2	
Pod jménem Stalina	232
O autorovi	258
Zdroje	259
Zdroje fotografií	262

Úvod

Na žádném jiném bojišti druhé světové války nedošlo k tak rozsáhlým tankovým bojům jako na východní frontě. Během téměř čtyř let na ní sloužily desítky tisíc obrněnců a v nich více než 100 000 tankistů. Nejvíce jich pocházelo ze dvou znesvářených velmocí – třetí říše a Sovětského svazu. Kromě těchto zemí ale bojovaly na východní frontě i jiné státy, které do války vyslaly své pravidelné vojsko či dobrovolníky. Některé z nich nasadily i tankové jednotky, což přispělo k ještě větší různorodosti.

Východní fronta také představila celou řadu koncepcí obrněné techniky. Sovětský svaz totiž z počátku upřednostňoval neúspěšnou



Nejúspěšnější tanková esa sloužila na těžkých tancích Panzer VI Tiger či Königstiger

koncepti pomalých a silně pancéřovaných tanků určených k podpoře pěchoty a rychlých strojů sloužících k vedení manévrového boje se slabší pasivní ochranou. Autory této filozofie byli Britové, kteří první kategorii označovali jako pěchotní a druhou jako křižníkové tanky. Kromě této koncepce ale měli Sověti ve svých útvech i miniaturní tančíky, či naopak mohutná vícevěžová monstra. Kromě nich nasadili i americké a britské stroje dodané na základě zákona o půjčce a pronájmu. Postupem času ale směřovali ke stále větší unifikaci. Na konci války tak vyráběli pouze masy středních T-34 doplněné menším množstvím těžkých tanků. Tímto vývojem se také později dopracovali k nové kategorii – hlavnímu bitevnímu tanku.

V případě nacistického Německa šlo o zcela jiný příběh. Vývoj vlastních obrněnců nebyl v létě roku 1941 zdaleka na takové úrovni, které dosáhli Sověti. Významný impuls dostala země právě až během prvních týdnů a měsíců války na východní frontě. I Panzerwaffe ale disponovala rozsáhlým arzenálem různých strojů. K tomu přispěla jak vítězství prv-



Na počátku války na východní frontě provozovali Sověti stále řadu zastaralých strojů, mezi které se řadil i tančík T-27

ních let války a s nimi spojená bohatá kořist, tak i velmi nekoncepční přístup k zavádění nových, velmi podobných strojů. Postupem času ale kořistní výzbroj ubývala a byla snaha snížit i vlastní výrobu mnoha různých typů. Tyto pokusy racionálně smýšlejících generálů i politiků ale nadále nabourávaly nekoncepční zásahy nacistických špiček. Kvůli tomu sloužilo na východní frontě až do konce války velké množství obdobných strojů, což výrazně komplikovalo logistiku.

O úspěchu a neúspěchu bojových operací ale jen málokdy rozhodovala pouze kvalita obrněné techniky. Minimálně stejně důležitá byla i sešranost a kvalita osádky. Zkušení tankisté si totiž uvědomovali výhody a nevýhody svých strojů a dokázali s nimi pracovat. Někteří proto volili útoky z předem připravených palebných pozic, jiní preferovali odstřely na dlouhou vzdálenost a další se pokoušeli protivníka vymanévrovat a zasáhnout ho z blízka do hůře pancéřovaných částí.



Dmitrij Fjodorovič Lavriněnko (vlevo) již v roce 1941 překonal hranici 50 zničených nepřátelských tanků a na dlouho se stal nejúspěšnějším tankovým esem

Přitom museli stále držet nervy na uzdě, nepropadat emocím a vést svoji osádku co nejrationálněji. To ale nebylo vždy jednoduché. Tankisté patřili mezi vůbec nejsamostatnější příslušníky bojových sil, kromě bojových úkonů vykonávali celou řadu dalších – údržbu techniky, přípravu palebných postavení, hloubení okopů, jednodušší opravy a v případě proniknutí dále na nepřátelské území i obstarávání proviantu a pohonných hmot. V případě uváznutí či vážného poškození museli správně

poznat, zda již nastal okamžik, kdy je zapotřebí zničit vlastní stroj, aby nepadl do rukou nepřítele. Tato těžká rozhodnutí dělali často pod časovým tlakem, nebo dokonce pod palbou. Není proto divu, že řada mužů náročné situace neovládala, a naopak schopnost zachovat chladnou hlavu a někdy i pouhé štěstí mohlo rozhodnout o životě a smrti celé osádky.

Na kontě těch nejlepších tankových velitelů se brzy začala hromadit první vítězství a ještě v roce 1941 přesáhl Dmitrij Fjodorovič Lavriněnko hranici 50 zničených nepřátelských tanků. Ze Sovětů ho již nikdo až do konce války nepřekonal. Tehdy na jeho straně stála mimo jiné i technická převaha moderního středního tanku T-34. Když se v průběhu roku 1943 začaly na frontě objevovat ve větších počtech nové německé těžké tanky Panzer VI Tiger, přesunula se tato výhoda na stranu Němců. Na těchto strojích se poté zrodila největší esa v dějinách, z nichž nejméně tři dokázala překročit hranici 150 zničených obrněnců.



Michael Wittmann se se svými 138 zničenými nepřátelskými tanky řadí mezi vůbec nejúspěšnější německá esa

Každý stát přistupoval ke svým tankům odlišně. Sověti upřednostňovali velké množství relativně kvalitních, univerzálních strojů, které mohly podporovat pěchotu, prorážet obranná postavení i si dokázaly poradit s obrněnou technikou nepřítele. Jejich hlavním úkolem byl společný úder, pro jehož potřebu se tankové skupiny podřizovaly velení pěších – tzv. střeleckých útvarů. Úspěch operace tak mohl ztroskotat i kvůli neschopnosti důstojníka pěchoty koordinovat společný postup. Tanky se podle sovětské doktríny platné po většinu času války na východní frontě neměly zapojovat do střetů s větším množstvím nepřátelských strojů a místo toho měly bojovat s pěchotou a nedovolit jí se spojit s vlastní podpůrnou technikou. Výjimka nastávala tehdy, kdy měly sovětské tanky výraznou početní převahu. Jinak si mělo s nepřátelskými obrněnci poradit primárně protitankové dělostřelectvo.



Nejrozšířenějším německým obrněncem během druhé světové války se stalo samohybné dělo StuG III. Od verze F začaly dostávat 75mm kanon s dlouhou hlavní, díky čemuž se z nich stal i účinný protitankový prostředek.

Řady úspěchů dosáhl modernizovaný střední tank T-34/85, který byl laciný, výrobně nenáročný a disponoval slušnou výzbrojí. Naprostým triumfem sovětského válečného úsilí se poté stal těžký IS-2. I ten bylo možné vyrábět ve velkých sériích a jeho 122mm střely dokázaly bez problémů ničit opevnění i těžké tanky protivníka. Oproti tomu Němci se spoléhali na menší množství strojů, které se do jisté míry profilovaly jako protitankové speciály. Šlo zejména o Panzer V Panther a Panzer VI Tiger a Königstiger. Díky tomu vznikla naprostá většina tankových es právě na nich. Velký důraz na likvidaci nepřátelské obrněné techniky ale kladli konstruktéři i při vývoji pozdních verzí Panzeru IV.

Od technických možností se odvíjel i přístup jednotlivých národů k tankovým bojům. Sověti je považovali za pouze jeden z mnoha úkolů, které museli plnit, a nijak nevyčnívaly nad podporou pěchoty nebo likvidací obranných pozic nepřítele. To Němci kladli na protitankový boj větší důraz. I přesto se ale nehonili za vítězstvími a jejich přístup byl



Téměř do konce světového konfliktu tříštila třetí říše své kapacity výrobou velkého množství často velmi podobných strojů. Příkladem toho může být i StuG IV a téměř identický Jagdpanzer IV.

zcela nesrovnatelný s letci, kteří svá vítězství pečlivě evidovali a porovnávali podle toho, kolik kdo dokázal zničit nepřátelských strojů. Ani v pamětech velkých německých tankových es proto zpravidla nenalezneme přesné počty obrněnců, které zničili, a místo toho uvádějí jen výsledky za určitá období, nebo dokonce skóre, kterého dosáhli dohromady všichni příslušníci čety, roty nebo praporu. Více se svými úspěchy zabývali Finové. Ti často přesně evidovali množství obrněné techniky, kterou zničili, zatímco ostatním úkolům nevěnovali tolik pozornosti.

Zajímavé je, že Sověti i Němci přistupovali celkem podobně k organizaci svých tankových útvarů. Obě země totiž vedle klasických brigád a divizí nasazovaly i menší, samostatné, elitní útvary s kvalitní výzbrojí. V případě Panzerwaffe se jednalo o poměrně známé, samostatné prapory těžkých tanků. Méně lidí ale ví o existenci sovětských samostatných gardových průlomových tankových pluků. Ty, jak již název napovídá, disponovaly stroji, které byly schopné postupovat na hrotu útoku



Sovětskému svazu se vyplatila sázka na masovou výrobu středních tanků T-34, tento konkrétní snímek pochází z moskevské přehlídky v roce 2018

a prorážet nepřátelské obranné pozice. U těchto útvarů často sloužila velká tanková esa, která i díky své kvalitní výzbroji dosahovala velmi dobrých výsledků.

Popsat celou problematiku tankové války na východní frontě, jmenovat všechna úspěšná tanková esa i velitele, techniku, strategii, historii jednotek i významné bitvy by bylo v jedné knize nemožné. Z toho důvodu jsem se rozhodl téma zpracovat formou deseti samostatných kapitol, z nichž každá rozebírá konkrétní osobu, jednotku, stroj či fenomén. Jejich cílem je poskytnout čtenáři deset různých vhledů, díky kterým si bude moci sám utvořit celkový obraz o této rozsáhlé problematice.

V Brně 6. října 2024

Norbert Brzkovský

T-28

TŘÍVĚŽOVÉ MONSTRUM

Sovětský třívěžový tank T-28 patří mezi nejzajímavější stroje druhé světové války. Přesto, že se koncepce vícevěžových obrněnců ukázala jako chybná, vedl si v bojích poměrně dobře. Disponoval totiž kvalitní výzbrojí i pancéřováním a vykazoval menší poruchovost než těžší, pětivěžový T-35. Přesto je ale na výrobních linkách nahradily modernější stroje a již vyrobené T-28 utrpěly během prvních týdnů bojů na východní frontě těžké ztráty.



Jeden z mála dodnes dochovaných třívěžových tanků T-28.
Za povšimnutí stojí poškozená hlaveň kanonu

Ve 30. letech šel vývoj obrněné techniky ve světě mnoha různými směry. Vznikaly miniaturní jednomístné tančíky, rychlé a slabě pancéřované křižníkové tanky a obrovské, mnohavěžové těžké tanky. Touto cestou se vydalo mnoho konstrukčních kanceláří. Všechny ale dospěly k názoru, že výhody jsou převáženy nedostatky, z nichž největší představovala příliš složitá konstrukce. Pouze Sověti ve vývoji pokračovali a představili dokonce dva vícevěžové obrněnce, které úspěšně dostali do sériové výroby – pětivěžový T-35 a třívěžový T-28. Druhý zmíněný stroj vznikl na základě inspirace prototypem britského vícevěžového tanku A6. Ten chtěli Sověti původně odkoupit, avšak kvůli příliš vysoké ceně a nepříznivým smluvním podmínkám od obchodu nakonec ustoupili a rozhodli se zkonstruovat vlastní obdobný stroj.

Zrod nového monstra

.....

Požadavky na nový obrněnec obdržely sovětské konstrukční kanceláře v lednu 1931. Počítalo se se silně vyzbrojeným i pancéřovaným



Propagační snímek zobrazující T-28 na vojenské přehlídce

typem, který bude doprovázet jiné, lehčí tanky a pěchotu a prolamovat postavení nepřítele. Pro tento účel zvolilo sovětské velení koncepci třívěžového stroje. Hlavní věž měla nést kanonovou výzbroj určenou k likvidaci opevnění či nepřátelské techniky a dvě menší věže, vyzbrojené kulomety, měly sloužit proti pěchotě. První prototypy se podařilo dokončit již v červenci. Během zkoušek uspěl stroj pocházející z konstrukční kanceláře VOA. Čekala ho ale ještě řada změn a od sériových kusů se značně lišil. Vážil zatím jen 18 tun a disponoval pouze 37mm kanonem. Už tehdy ale představil několik novinek, jako například elektrický pohon věže. Roku 1932 začaly jízdní zkoušky, které odhalily řadu potíží. Přesto se ale ještě v roce 1932 rozběhla výroba a do dubna 1933 se podařilo téměř dokončit prvních 12 strojů. Deset z nich představilo sovětské velení na prvomájové přehlídce. Následně ale putovaly zpět do továrny na definitivní dokončení.

Jednalo se o vskutku impozantní stroj, jehož hmotnost oproti prototypu stoupla na 25 tun. Hlavní výzbroj představoval 76,2mm kanon



Detailní záběr na řídicí mechanismus T-28

KT-28 o délce 16,5násobku jeho ráže. Ten se nacházel v hlavní věži společně s 7,62mm kulometem DT. Stejná zbraň se nacházela i ve dvou kulometných věžích. Všechny tři byly identické s věžemi, jaké měl těžší T-35, což značně zjednodušovalo logistiku. Síla pancéřování se pohybovala mezi 10 a 30 mm. Pancíře se většinou nýtovaly, na některých důležitých místech se ale svařovaly. V zadní části trupu spočívala pohonná jednotka v podobě benzinového dvanáctiválce M-17 o výkonu 330 kW. Ten umožňoval tanku dosáhnout rychlosti až 40 km/h. Stejný motor poháněl i BT-7, T-35 a zpočátku i T-34 a KV-1. Osádka se skládala ze šesti mužů – řidiče, jenž sídlil v korbě, velitele, střelce a nabíječe, kteří měli své stanoviště v hlavní věži, a dvou kulometčíků, každého ve své věži. Do boje vyrazili tankisté s 69 granáty do kanonu a téměř 8 000 náboji do kulometů.

Proti Polákům

První jednotkou, která nové obrněnce obdržela, byl 2. samostatný tankový pluk. T-28 se brzy staly oblíbenou součástí vojenských přehlídek. Na ně vyrážely častokrát i s kovovými tabulkami na bocích, které nesly jména významných představitelů tehdejší komunistické strany. Dochovaly se fotografie se jmény Stalin, Kirov a Ždanov. Mimo pečlivě připravené přehlídky už ale T-28 nepodávaly tak skvělé výkony. Trpěly totiž řadou dětských nemocí, které vedly k enormní poruchovosti. V důsledku toho na nich konstruktéři provedli údajně až 700 drobných úprav! Problémy byly i se sériovou výrobou. Na poměry začátku 30. let se totiž jednalo o velmi složitý obrněnec s řadou moderních prvků. Z toho důvodu svěřilo sovětské velení jejich produkci leningradskému závodu Rudý Putilovec (od roku 1934 Kirovův závod č. 100), který vyhovoval náročným specifikům a měl dostatek kvalifikovaných pracovníků. I přesto si ale s výrobou T-28 nedokázal příliš poradit. Bylo



T-28 z řad 90. praporu 20. těžké tankové brigády zničený 18. prosince 1939 při průlomu Mannerheimovy linie

zapotřebí celé řady modernizací, což vedlo k dalšímu zpoždění. Dříve se uvádělo, že bojovou premiéru stroje zažily již během občanské války ve Španělsku. Nyní už ale historici dospěli k závěru, že se jedná o omyl.

Během roku 1938 došlo k výměně kanonu za nový, typu L-10. Ten měl stejnou ráži jako předešlý, avšak výrazně delší hlaveň, což zvýšilo ústňovou rychlost. Díky tomu mohl na vzdálenost 1 000 metrů prorazit až 50mm pancíř. Tyto kanony se montovaly nejen do nově vyrobených strojů, ale nahrazovaly se jimi i staré zbraně, pokud došlo k jejich poškození. Někdy se během oprav měnily i zcela nepoškozené zbraně. Kromě toho byl namontován ještě čtvrtý kulomet DT na zadní stěnu hlavní věže a později přibyl ještě pátý. Ten se nacházel na oběžném okruhu nad velitelským poklopem a sloužil k obraně před nepřátelskými letouny. Když v září 1939 napadl Sovětský svaz po boku nacistického Německa Polsko, měl tou dobou již čtyři těžké tankové brigády (10., 14., 20. a 21.) vyzbrojené T-28. Této kampaně se zúčastnily ale jen

dvě z nich. Jednadvacátá těžká tanková brigáda tehdy disponovala 105 třívěžovými tanky, doplněnými 29 BT. Útoky se účastnila již od 17. září, kdy zahájila postup k Miru a poté dojela do města Wolpa. S polskými jednotkami se ale patrně vůbec nestřetla. Výrazně více zasáhla do bojů 10. těžká tanková brigáda. Ta vyzbrojená 98 T-28, 30 BT a 10 T-26 obsadila již 17. září Tarnopol a o čtyři dny později se účastnila útoku na Lvov. Ten padl hned následujícího dne. Během polského tažení se třívěžové stroje osvědčily. Velení je často rozdělovalo do menších útvarů, někdy dokonce do jednotlivých čet. Ty jely na hrotu útoku a razily cestu pro další, lehčí tanky z jiných útvarů. Urazily 350–400 kilometrů po vlastní ose a oproti přechozím rokům nevykazovaly příliš velkou poruchovost. Zajímavé je, že zpravidla neoperovaly se složitými kamuflážními schématy, která byla předepsaná, ale pouze s jednoduchým nátěrem olivové barvy 4BO. Na zimu poté dostávaly provizorní kamufláž z omyvatelné bílé barvy.



Finy užívaný 37mm protitankový kanon Bofors se ukázal jako velmi vhodná zbraň proti všem sovětským tankům

Při napadení Finska

Koncem 30. let Sovětský svaz stále stupňoval svůj tlak na Finsko. Jednání ukončil až tzv. Mainilský incident, ke kterému došlo 26. listopadu 1939. Toho dne představitelé SSSR prohlásili, že vesnici Mainila zasáhla dělostřelecká palba, z čehož obvinili Finsko. To se hájilo tím, že nemá na dostřel žádné dělostřelecké baterie. Ve skutečnosti se jednalo o pouhou záminku, kterou chtěli Sověti obhájit napadení sousední země. Útok započal 30. listopadu 1939. Rudá armáda nasadila téměř třikrát více vojáků, třicetkrát více letadel a dvěstěkrát více tanků, než měli Finové! Ti ale přesto dokázali klást výrazně tužší odpor než dříve polská armáda, kterou ještě před sovětským zásahem wehrmacht téměř zlikvidoval.

Sovětské agrese se účastnily i T-28 z řad 20. těžké tankové brigády. Ty se zapojily do prolamování Mannerheimovy linie, což představovalo



Kolona T-28 z řad 20. těžké tankové brigády postupující ke Karelské šíji, prosinec 1939

úkol, pro který byly přímo stvořené. Jejich kvalitní kanon si dokázal poradit s finským opevněním a pětice kulometů velmi účinně decimovala pěchotu. Tanky bez problémů překonávaly příkopy i další překážky a díky dobrým jízdním vlastnostem mohly operovat i v téměř metr hlubokých sněhových závějích. Zároveň vykazovaly menší poruchovost než lehčí T-26 a BT všech typů. Za své úspěchy 20. těžká tanková brigáda obdržela Řád rudého praporu a 21 jejích tankistů si vydobylo ceněný titul Hrdina Sovětského svazu. Mezi Finy si T-28 získaly zvláštní přezdívku „*Postivaunu*“, tedy poštovní vůz. Podle některých kvůli svým rovným pancéřovaným deskám, které připomínaly dostavníky z dob Divokého západu. Podle jiných k tomu přispěla událost z 19. či 20. prosince 1939 během bojů u Summy. Tehdy Finové zajali osamělý T-28, který převážel žold a poštu adresovanou 91. tankovému praporu. Někdy se ale můžeme setkat i s přezdívkou „*Kivitalo*“, tedy dům, podle jeho velkých rozměrů.



T-28 zničený německým
protitankovým
dělostřelectvem, srpen
1941

500 zničených tanků

I přesto, že si T-28 vedly poměrně dobře, Finové svoji vlast uhájili a v březnu 1940 byl uzavřen mír. Za tuto dobu dokázali způsobit Sovětům opravdu těžké ztráty, včetně 482 T-28 vyřazených z boje. Nejvýznamnější ztráty způsobily technické závady – 197 zničených strojů, a dělostřelecká palba – 155 zničených strojů. Za zmínku ale stojí i 21 strojů utopených v jezerech či bažinách. Více než 80 % z vyřazených T-28 se ale podařilo opět uvést do bojeschopného stavu. Vzhledem k tomu, že se jich války neúčastnilo ani 200, znamená to, že v průměru byl každý tank vyřazen z provozu a opět opraven minimálně dvakrát. Některé ale až pětkrát! Takto vysoké ztráty způsobila zejména povaha bojů zimní války. Často totiž docházelo k uvážnutí velkých kolon sovětské techniky, kterou museli jejich majitelé kvůli finskému ostřelování opouštět. K rychlému opravování poté přispělo to, že se boje odehrávaly v blízkosti Leningradu, kde se T-28 vyráběly. Jednotky proto netrpěly nedostatkem náhradních dílů a v případě vážnějšího poškození mohly stroje putovat do továrny na důkladnější opravu.

V reakci na ztráty způsobené finským dělostřelectvem rozhodlo sovětské velení o razantním zesílení pasivní ochrany T-28. Pancíř umístěný na čele korby i věže nyní dosahoval 50–80 mm a boční partie



Vasilij Jakovlevič Storoženko zahájil svoji kariéru tankisty jako střelec na T-28. Během války dosáhl 29 vítězství a stal se osmým největším tankovým esem SSSR



I na začátku války na východní frontě představoval T-28 velmi nebezpečného soupeře pro všechny stroje wehrmachtu

40 mm. Díky tomu se stroj kvalitativně posunul o několik let dopředu a opět se mohl řadit mezi vůbec nejlépe pancéřované tanky na světě. Na druhou stranu se jeho hmotnost zvýšila na 32 tun, což značně omezilo pohyblivost. Tato varianta se označovala jako T-28E. Roku 1940 sjelo z výrobních linek posledních 13 strojů a poté byla jejich výroba ukončena. Celkem jich vzniklo 503.

Na frontě Velké vlastenecké války

V létě 1940 začalo sovětské vrchní velení ustupovat od koncepce lehkých a těžkých tankových brigád, které nahrazovaly tankové divize. Když o rok později začala válka na východní frontě, disponoval Sovětský svaz stále více než 450 kusy T-28. Ty byly ve významnějších počtech

zastoupeny u osmi tankových divizí (1., 2., 3., 4., 5., 8., 10. a 15.). Během prvních týdnů války utrpěly třívěžové stroje opravdu těžké ztráty, kvůli nimž byly do 14. srpna rozpuštěny hned čtyři z osmi divizí, které jimi z počátku disponovaly. Konkrétně se jednalo o 2., 4., 5. a 15. tankovou divizi. Nasazení některých bylo za tuto dobu jen sporadické. Oproti tomu jiné bojovaly poměrně tvrdě. Příkladem může být 5. tanková divize. Ta se již 22. června 1941 dostala do bojů u Alytusu. Zde brzy zasáhly i T-28 z řad 1. tankového praporu pod velením majora Stěpana I. Aksjonova. Střetly se s částí německé 7. tankové divize, která tou dobou disponovala velkým množstvím zastaralých Panzerů 38(t). Ty se třívěžovým monstřům nemohly vyrovnat. Došlo ke krvavému střetu, po kterém major Aksjonov ohlásil, že jeho jednotka zlikvidovala pět nepřátelských tanků. Několik těchto vítězství bylo dosaženo díky taranu.



Tento T-28 musela jeho osádka kvůli poruše opustit, Ukrajina, červenec 1941

Těžkých bojů se zúčastnila i 2. tanková divize, která vzdorovala invazi již od 22. června. O dva dny později se u města Skaudvilė střetla s německou 6. tankovou divizí. Došlo k mimořádně tvrdé bitvě, během které dokázali Sověti dokonce šestkrát přejít do protiútoků. Během toho ohlásili jejich tankisté kolem 40 zničených nepřátelských strojů, přestože se patrně jednalo o značně nadsazené číslo. Sami ale utrpěli 80% ztráty, kvůli čemuž jejich jednotka takřka přestala být bojeschopnou. Známy je i úspěch jednoho z velitelů T-28, majora Vasečkina, z 3. července 1941. Tehdy během protiútoků u Minsku jeho stroj úspěšně prorazil linii nepřítele a následně palbou z kanonu i kulometů zničil mnoho nákladních automobilů. Podle některých zdrojů zasáhl i několik německých tanků. Následně se začal stahovat. Přitom ale utrpěl zásah od německého dělostřelectva. Major Vasečkin dokázal svůj stroj opustit, ale vzápětí podlehl utrpěným zraněním. Řidič Dmitrij Malko se vrátil k sovětským pozicím, kulometčík Nikolaj Pedan padl do zajetí, ze kterého byl propuštěn až v roce 1945, a nabíječe Fjodora Naumova



Němečtí vojáci si prohlížejí poškozený T-28

ukrylo civilní obyvatelstvo, později se připojil k partyzánům. O zbylých členech osádky se dostupné zdroje nezmiňují.

I jednotky, které první dva měsíce bojů na východní frontě přežily, nevydržely o mnoho déle. Například 1. tanková divize byla rozpuštěna 20. září 1941. Během této doby se ale stihla zapojit do poměrně tvrdých bojů na severním úseku fronty v blízkosti Ladožského jezera. Vyznamenal se zejména její nově zformovaný 2. pluk. Jednotka

od 23. července bojovala v blízkosti vesnice Palalahti, a to až do začátku srpna. Následně se účastnila dalších ústupných bojů a později i obrany Leningradu. Ještě v druhé polovině srpna podle jejích ztrát operovala nejméně se čtyřmi T-28. Žádné další podrobnosti o nich ale nejsou známé.



Na začátku bojů na východní frontě Němci stále nasazovali i lehké tanky Panzer II, které v boji s T-28 neměly nejmenší šanci

V bojích u Leningradu

Vyloženě dobře si vedla 8. tanková divize. Ta se zapojila do celé řady bojů s různými německými útvary a často z nich vyšla jako vítěz. Například 7. července se střetla s obrněnci z řad 16. tankové divize a zničila 16 jejích tanků. Obdobné ztráty způsobila nepříteli i o čtyři dny později. Sama ale odepsala mnoho strojů a v polovině měsíce jich měla k dispozici posledních 19. Poté ale dostala posily a k 1. srpnu mohla nasadit 57 tanků včetně 31 T-28. Zanedlouho ale byla rozpuštěna

a z jejích zbytků vznikla 130. tanková brigáda. Ještě déle vydržela 3. tanková divize, k jejímuž rozpuštění došlo až 14. prosince. Ta se dostala do velmi tvrdých bojů 5. července u města Ostrov. Během nich měla podle některých zdrojů ztratit až polovinu své obrněné techniky. Navečer jí zbyl poslední bojeschopný T-28. Některé se ale později podařilo opravit a k 11. červenci měla k dispozici čtyři. Žádné další podrobnosti se o nich ale nedochovaly. V době, kdy začala válka na východní frontě, se nacházelo více než 40 T-28 v opravárenských závodech, kde probíhala generální údržba. Německá invaze se stala impulzem pro její urychlené dokončení a vyslání strojů opět na frontu. Do 1. srpna se údajně podařilo dodat 36 strojů, přičemž jedním z příjemců byla 12. tanková divize. Tu však velení rozpustilo již 15. srpna.

Ke ztrátám T-28 obecně docházelo primárně z důvodu nedostatku paliva či kvůli drobným poruchám, které nebylo možné závčas opravit. Němcům tak častokrát padly do rukou i zcela nepoškozené stroje, pokud je jejich osádka nedokázala předtím, než je opustily, zničit. Pří-



Opuštěný T-28 se zesíleným pancéřováním na území dnešní Ukrajiny

kladem může být i 10. tanková divize. Z 51 T-28, které ztratila, totiž nepřátelská palba vyřadila pouze čtyři. To dokazuje i toto hlášení popisující období do 1. srpna: „Spousta strojů již dlouho vyžadovala výměnu motoru. Vzhledem k jejich technickému stavu nemohly sloužit v dlouhodobém provozu. Naprostý nedostatek náhradních dílů se během války okamžitě neblaze projevil. Stroje se často porouchaly kvůli sebemenším technickým závadám.“ Do podzimu 1941 tak byla naprostá většina T-28 zničena. K jednomu z posledních významnějších bojů došlo v polovině října u Borodina. Nedaleko od něj se totiž podařilo najít na opuštěném cvičišti 16 třívěžových strojů. Chyběly jim sice motory, ale kanony byly stále funkční, a proto je Sověti nasadili jako zakopaná palebná postavení. Jeden z tanků zničil nejméně čtyři nepřátelské obrněnce. V malé míře se T-28 účastnily i obrany Moskvy. K jejich úplně poslednímu nasazení Sověty došlo v obleženém Leningradu. V něm jich zůstalo kolem 20 a obránci je využívali až do počátku roku 1944! K této „dlouhověkosti“ přispěl jak nedostatek techniky ve městě, tak fakt, že se zde



T-28 s finskými výsostnými znaky

nacházel Kirovův závod č. 100, ve kterém se T-28 vyráběly, a nebyla proto nouze o náhradní díly.

Ve službě cizích armád

O využití kořistních T-28 Němci není příliš dostupných informací. Označovali je jako Panzerkampfwagen 746 (r), avšak to, zda je někdy nasadili v boji, není jisté. Pokud ano, jednalo se o zcela marginální epizodu. Jeden stroj ale prokazatelně převezli na tankové cvičiště v Kummersdorfu k prozkoumání. Dva T-28 ukořistili v létě 1941 Rumuni, kteří je vystavili v Bukurešti. Některé zdroje spekulují o možném prodeji strojů do Turecka, ale tyto informace se patrně nezakládají na pravdě. Jeden T-28 poté ukořistili i Maďaři, kteří ho odvezli k budapeštským kasárnám. Tam setrval až do roku 1945, kdy ho opětovně získali Sověti. Déle vydržely T-28 ve finské armádě. Ta získala dva takřka nepoškozené stroje během zimní války a dalších 10 v srpnu 1941. Celkem devět nasadili proti jejich původ-



T-28 sloužící ve finské armádě s otevřenými poklopy



Finové dokázali celkem nasadit devět T-28 – dva ukořistili během zimní války a dalších 10 během druhé světové války. Jen sedm z nich ale bylo možné opět uvést do provozuschopného stavu

ním majitelům. Pouze jeden byl typu T-28E, a proto zbytek upravili sami Finové. Snažili se i o přezbrojení na kořistní sovětský kanon F-22, avšak neúspěšně. Zbraň měla sice stejnou ráži jako původní L-10, avšak výrazně delší hlaveň, a proto i vyšší ústovou rychlost. T-28 bojovaly v řadách finské armády až do léta 1944, kdy ještě prokazatelně hájily město Vyborg. Jeden stroj poté sloužil coby vyprošťovací bez hlavní věže až do roku 1951!

Přestože se koncepce vícevěžových tanků ukázala jako slepá ulička, vedly si T-28 poměrně dobře. V roce 1933 neexistoval stroj, který by se jim vyrovnal. Později navíc přišlo přezbrojení na výkonnější kanon, a nakonec i zesílení pancéřování, které z nich opět udělalo jeden z nejlepších tanků své doby. Když vynecháme epizodu posledních několika kusů hájících Leningrad, je možné říci, že T-28 nikdy nepoznaly soupeře sobě rovného. Na druhou stranu měly i četné nevýhody, typické pro vícevěžové stroje. Byly velmi složité a díky tomu náchylné k poruchám. Tři věže, doplněné ještě dodatečným pancířem, značně zatěžovaly celou pohonnou



T-28E vystavený ve finském muzeu Parola

soustavu, což vedlo k problémům se zavěšením kol a převodovkami. I tyto důvody přispěly k tomu, že je Němci i s horší technikou dokázali velmi účinně porážet.

Tabulka parametrů první varianty T-28

Výzbroj:	kanon KT-28 ráže 76,2 mm + 3 kulomety DT ráže 7,62 mm
Osádka:	6 mužů
Hmotnost:	25,2 t
Délka korby:	7,36 m
Šířka korby:	2,87 m
Výška:	2,62 m
Typ motoru:	benzinový M-17
Výkon motoru:	330 kW
Maximální rychlost:	40 km/h
Maximální dojezd:	180 km

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Tanková válka na východní frontě.
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.